



# Městský a školní mobiliář pro děti



**K**aždý venkovní prostor je zároveň možné propojit s vnitřním, což je v určitém ohledu také správné. Propojení s interiérem a užití stejných principů dotváří celistvost školy. Nabízí se tedy otázka, jak propojit vnitřní a venkovní prostory tak, aby se děti rozvíjely, cítily se v bezpečí a prostor byl zároveň nevšední.

Nebudeme se pouštět do představování jednotlivých komponentů či prezentací určitých společností, spíše vás chceme inspirovat k tomu, jak zajímavě a netradičně zahrady či další venkovní prostory pojmout.

Možná se ptáte, proč jsou tak důležité odlišné přístupy, pokud jde

**V zářijovém a říjnovém článku o dětské architektuře jsme dané téma pojali ze široka a obecně. Nyní se zaměříme na kreativní řešení v jedné konkrétní oblasti – a tou je přístup k vybavení venkovních prostor pro děti. Většina českých školek má standardizované vybavení od několika výrobců. Málokdo však přemýšlí o něčem dalším než jen o herních prvcích a na zahradě vytvoří prostor pro úplně jiné využití.**

ING. ARCH. IVANA SVATOŠOVÁ | ING. KLÁRA SVĚTLÍKOVÁ

o vybavení školek. Nedávno v jednom zajímavém rozhovoru ředitel jisté americké mateřské školy pronesl: „V případě, že chceme, aby si naše děti našly vlastní cestu, a hlavně se ji učily

hledat, musíme jim už od nejútlejšího věku ukazovat, že existují různé přístupy a možnosti, mezi nimiž mohou volit, rozhodovat se, a především si své cesty vytvářet samy.

Dětská představivost je od přírody nespoutaná, dítě si dokáže hrát s čímkoliv, co má zrovna po ruce, objevovat (kamínky, listy, vodu, větvičky), vymýšlet cestu, jak přetvořit běžné věci k hraní a přiřknout jim speciální vlastnosti. Pokud jsou hřiště unifikovaná, neposkytujeme dětem tuto možnost rozvoje. Pojďme jim tedy dát příležitost tvořit a ukázat různé materiály i pomůcky.

## I Jak přistupovat ke koncepci a tvorbě školní zahrady

1. Rozhodněte se, zda chcete povolat specialisty, anebo si zahradu přetvoříte sami.
2. Vyměřte si zahradu a udělejte si náskok i se současnou zelení, chodníčky a dalšími součástmi, které budete chtít zachovat.
3. Podívejte se na celou plochu a přemýšlejte, jak využít například nerovnosti terénu, plotu či již vzrostlých stromů a keřů. Také se nebojte pracovat s fasádou domu nebo s chodníky.
4. Rozdělte si zahradu na části, například hrací, vzdělávací, pro rodiče, naučnou, společenskou, hudební, botanickou atd.
5. Určete, které záležitosti jsou pro zahradu nezbytné a kde budou umístěny (přívod vody, sezení, prostor pro věci k údržbě zahrady, místo pro venkovní hračky). Pozor na vchody do zahrady!
6. Projděte si rozpočet a vytyčte si prvky, do kterých chcete investovat, i ty, u nichž můžete ušetřit.
7. Prozkoumejte internet a inspiřujte se zkušenostmi druhých.
8. Rozmyslete si, co jste schopni vytvořit sami s pomocí rodičů či jiných pomocníků a na co budete potřebovat specialisty.
9. Poradte se s odborníky, zda prvky, které budete vytvářet sami, nemohou být nebezpečné, případně zda s nimi nemůže mít problémy hygienická stanice a stavební úřad.
10. Poradte se s dětmi, vysvětlete jim, co se bude dít, a pokud nechcete mít zahradu jako překvapení, zapojte je již od návrhu. Mají úžasnou fantazii, tudíž ne vše musí být nerealizovatelné.

11. Jestliže víte, že toto zajímá i rodiče, zapojte je také. Budou následně se školkou více spjati. Nádherným příkladem je lesní školka v Říčanech, kde rodiče budovu školky postavili vlastnoručně jen z přírodních materiálů. Věříme, že děti chodí do školčky mnohem raději.

12. Můžete se pustit do díla.

## I Co všechno může být součástí zahrady

Do zahrady můžete zakomponovat celou řadu prvků a náležitostí a vytvořit tak zcela nový prostor. Každá část může být pojata jinak. Uvádíme několik příkladů:

- **Pohybový prostor** – můžete využít klasické herní prvky, které jsou k dostání na českém trhu, nebo zapojit fantazii a pokusit se vyrobit si své vlastní. Jednoduchá kladina vznikne z prkna, zajímavé možnosti skýtá kulatina, velké kameny, pneumatiky apod. Podle lékařů má většina dospělých lidí problémy se zády, a to kvůli špatným stereotypům chůze a uvolněným vazům a svalstvu. Již v útlém věku lze budoucím problémům předcházet například tím, že děti necháme denně si hrát nebo si společně zacvičíme na balančních podložkách. Jsou určeny jak pro exteriéry, tak pro interiéry.
- **Relaxační prostor** – může být stacionární, nebo přemístitelný. Jako stacionární lze využít krytý přístřešek

s lavicemi a stolem či lehátko. Pro přemístitelný se dají použít třeba sedací vaky a kostky, kulatina, prkna nebo plastové, dobře čistitelné židličky a stoly, ale i různá lehátka či postýlky, pokud je na zahradě stín. Proč by děti nemohly spát venku? Vždyť mnozí z nás si také rádi lehnou do trávy nebo spí pod „širákem“. Existují podložky, které jsou zespodu izolované. Relaxační prostor klidně zkuste jednoduše oddělit, aby děti nebyly rušeny.

- **Prostor se senzorickou zahradou** (použití přírodních materiálů, vody, kamení, dřeva, hlíny; využití recyklací) – zahrada je rozdělena do několika částí a zaměřena na všechny smysly. Takové zahrady jsou kouzelné, jelikož jsou v každém ročním období jiné, mění se a děti stále něco nového objevují. Její součástí může být ovocně-bylinková zahrádka, hudební koutek, hmatový koutek (různé materiály třeba pod malým zákrytem, aby děti neviděly, co pod ním je; materiály lze vyměňovat a poté si s nimi hrát). Tabule pro rozpoznávání velikostí a hledání rozdílů pro rozvoj zraku mohou obohatit třeba váš plot.
- **Venkovní amfiteátr či divadelní prostor** – v zahraničí jde o velmi oblíbenou součást školních zahrad, jelikož zahraniční školy se více zaměřují na prezentaci žáků. Odmalička se učí, jak prezentovat, přednášet či hrát.





My dospělí denně zjišťujeme, jak moc nám tato průprava chybí. Děti to učí sebejistému projevu, který je v životě stále důležitější. Daný prostor se dá využít i pro rodinná představení, taneční kroužky, v létě jako venkovní posezení pro rodiče apod.

- **Práce s vodou** – velmi užitečný je prostor s dřezem na umývání rukou a náčiní. Děti však mohou vodu využívat různými způsoby. Inspiруйте se a vytvořte jim malé vodní labyrinty, kterou budou poháněny tím, že děti budou vodu samy nalévat. Naučí se tak manuální zručnosti (není totiž úplně snadné trefit se konví do hrdla a příliš vody nerozlít).
- **Prostor pro chození naboso** – poslední dobou je to velký trend, a vlastně proč ne? Chodí tak všichni na zvěř, naši prapředci takto chodili a pro nohy je chůze naboso hotový balzám. Vynikající je například chodníček rozdělený na části a vysypaný kamínky, mulčovací kůrou, velkými kameny a trávou. Děti mohou na vlastní kůži zkoušet, co je to za materiál.

- Jste školička **zaměřená na hudbu** a máte venku stříšku? Postavte zde **starý klavír** a třeba jej spolu s dětmi nějak vesele dekorujte (nevadí, že se rozladí, klavír přece může být hravý i jinak a činnost s ním bude děti bavit). Nemáte-li klavír, vymyslete něco jiného, kreativně se meze nekladou!
- Na zahradě lze umístit též **zrcadlo pro výuku logopedie hrou** – je však velmi důležité přemýšlet nad jeho umístěním s ohledem na bezpečnost, popřípadě můžete místo klasického zrcadla zvolit zrcadlový polep.
- Nezapomínejte na **prostory pro rodiče** – ideální je, jsou-li využitelné celoročně, ale to se podaří málokde. I rodiče se musejí ve školce cítit dobře. Velmi častým problémem bývá nárazový příliv rodičů v šatně, popř. rodič čekající, až si dítě dohraje. Zkuste jim také vytvořit prostor, kde mezi sebou mohou konverzovat, trávit čas společně s dětmi, popřípadě „zaparkovat“ kočárky menších sourozenců.
- **Určitá specifika lesních školek** mohou využívat všichni – proč by děti v létě nemohly spát a učit se

venku? Stačí přizpůsobit podmínky, a hlavně zajistit stín. Stín je důležitý předpoklad pro každou zahradu, kterou chceme využívat. Jak jej zajistit? Máte vzrostlé stromy na zahradě? Že ne? Pak je možné nechat vyrobit pergolu, zahradní altánek nebo postavit zahradní stan (pozor na bezpečnost!), týpí, jurtu nebo přivést maringotku či kontejner.

## I Co se děti při pobytu na zahradě naučí

Při práci a hře na bylinkové, ovocné či jiné zahrádce se děti **rozvíjejí v mnoha směrech a oblastech:**

- Mnoho dětí se běžně nesetkává **s přírodou** a takto ji mohou nádherně poznávat hmatem, čichem, chutí i sluchem.
- **Pohybový rozvoj** – je třeba zalévat, okopávat, sbírat a jinak pečovat o výpěstky.
- **Pravidelná péče, starostlivost a zodpovědnost** – například jedna třída zodpovídá za jahodový záhonek, jiná za bylinkový atd.
- **Motorický rozvoj** – otrhávají se malinké suché lístečky, děti sbírají třeba plody rybízu.

- **Schopnost rozdělit se** – každá třída pěstuje něco jiného a nakonec se o dobroty všichni podělí.
- **Schopnost vážít si práce a jejich plodů** – už nikdy nebudou děti plody, houby či kytičky jen tak trhat či rozkopávat.
- **Nauka o přírodě** – děti se dozvědí, která květinka či rostlinka kdy kvete, kdy se vysévá či sází, kdy se zalévá, kdy se sklízí...

Jistě doplníte řadu dalších dovedností a schopností, které si děti při práci či hraní na zahradě osvojí.

## I Recyklujte

Co recyklování přináší?

- Učí děti (a nejen je) zodpovědnosti.
- Je mnohem lepší a užitečnější něco si vyrobit či sehnat než to kupovat nové. Pokud děti mohou věci spolu-vytvářet, následně si jich víc váží,
- Znáte snad levnější variantu, jak si pořídit novou zahradu? Spousta lidí vám ochotně věnuje staré věci, které jim jen překáží, a vy z nich můžete vyrobit hotové poklady, které budou děti milovat.
- Motivujete děti, aby přemýšlely o přírodě i o následcích nešetrného lidského chování.

## I Ne vše je pro dítě vhodné a bezpečné

### Na co si dát pozor hned na začátku:

- **Na zahlcení a přeplnění prostoru.** Návrh by měl odpovídat velikosti a pozici vaší zahrady. Víme, že se často objevuje tendence nakoupit za získané peníze všeho co nejvíce. Ale pozor! Pokud máte na zahradě malý prostor, nezaplňujte jej kompletně. Děti potřebují pohyb a podmínky pro vlastní kreativitu. Jestliže vše zaplníte klouzačkami, připravíte je o místo a omezíte jejich alternativní rozvoj.
- **Na nebezpečné prvky či nekvalitní dodavatele.** Pokud jakýkoliv prvek pořizujete, dbejte na to, aby byl certifikován. U prvků navržených přímo pro vás se provádí dodatečná certifikace, ale příprava na ni začíná již v rámci projektu!

- **Na případné problémy se sousedy,** a to jak při vytváření, tak následně při užívání (např. činely mohou být zajímavé a pro děti podnětné, ale máte-li vedle školky např. dům pečovatelskou službou, nemusejí být zrovna vhodné).
- **Na chemické postřiky.** Nepoužívejte je, a pokud je přece jen využijete, ujistěte se, že jsou řádně označené a nejsou nebezpečné pro děti.
- Pokud něco vyrábíte sami, **vyzkoušejte si výsledný produkt** a chvíli si s ním hrajte jako dítě (poté pro vás bude mnohem zajímavější pozorovat děti při hraní a sledovat, jak věci vnímají úplně jinak než vy).

Řadu standardních věcí, které činí venkovní prostor nebezpečným pro děti, dobře znáte. My se však chceme pozastavit nad těmi, jimž se věnuje menší pozornost:

- **Kovové nezníčitelné konstrukce ve štěrku** – pro malé dítě nejsou zcela vhodné. Naopak vhodným materiálem je dřevo a místo štěrku mulčovací kůra. Štěrka není pro děti příjemná, v létě je rozpálený stejně jako železné konstrukce. Ve štěrku se více drží špína, a pokud do něj dítě spadne, může se odřít nebo poranit. Děti si rády strkají větší štěrkové kamínky do uší a nosních dírek, případně do úst. Pokud již využijete železných konstrukcí, necht' jsou ve světlých barvách, aby v létě teplo spíše odrazily, než pohlcovaly. Pozor na zalévání konstrukcí do betonu. Někdy se stává, že je beton sice zasypán štěrskem či jiným materiálem, časem se však obnažuje a je pro děti velmi nebezpečný.
- **Materiály a barvy,** které používáte. Materiály by měly být hladké a nezávadné. Pokud jde o části stromů či dřeva, nepodceňte hrubou a drsnou strukturu (povrch pokud možno uhladte).
- **Pozor na rostliny,** které vysazujete nebo které již na zahradě jsou. Velmi pečlivě se ujistěte, že rostliny nejsou jedovaté, nebudou mít jedovaté plody, nemají velké a ostré trny či ostny a že budou vyhovovat danému místu. Při výběru byste

rovněž měli brát zřetel na jejich budoucí podobu.

- Na zahradách bývají různé **poklapy, vchody do sklepa, skříně s elektrifikací** a další objekty, které je velmi důležité zabezpečit. Ideální je, nejsou-li pro děti vůbec přístupné.
- **Velký důraz je nutné klást na ploty.** Ideální je plot, jímž děti neprostrčí žádnou část těla. Nikdy nevíte, co se za plotem skrývá a čím může být nebezpečný. Využít lze různé typy plexiskel, plně dřevěné ploty a jiné hladké povrchy pro úpravu již stávajících plotů.
- **Písek musí být certifikovaný a pravidelně čištěný,** což samozřejmě víte.

Nikdy pochopitelně nemůžeme zabránit všemu, co se může stát. Je však nutné a zároveň žádoucí dodržovat základní pravidla. Pravidel je mnohem více, a pokud si nejste jisti, zda jste všechna vzali v potaz, kontaktujte nejlépe specialisty na výstavbu zahrad, herních prvků pro děti či úředníky na stavebním úřadě nebo hygienické stanici. Ochotně vám poradí a pomohou.

*Autorky se věnují architektuře a výuce architektury pro děti ([www.kids4arch.cz](http://www.kids4arch.cz))*

